

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1922 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 21 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 178, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag, av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att
dels antaga följande

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker.

Härigenom förordnas, att förordningen den 24 mars 1921 angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker, vilken förordning med däri genom kungörelsen den 17 februari 1922 (nr 43) gjord ändring gäller tillsvidare till och med den 31 oktober 1922, skall med nämnda ändring äga fortsatt tillämpning tillsvidare till och med den 30 juni 1923.

dels ock medgiva Kungl. Maj:t befogenhet att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 30 juni 1923.
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 7 saml. 18 häft. (Nr 24.)

Tillika hava till utskottet hänvisats två i anledning av förenämnda proposition väckta motioner, nämligen nr 151 i första kammaren av herr *Sederholm* m. fl. och nr 290 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl.

I nämnda motioner, vilka äro likalydande, har anförts, bland annat, följande:

»Uti propositionen nr 178 har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet redogjort för de underhandlingar han fört med Svenska Sockerfabriksaktiebolaget i syfte att nå en överenskommelse, som för innevarande år tryggade en betodling av omkring 20,000 har. Förhandlingarna gåvo visserligen negativt resultat, men det har syntts oss, att den ekonomiska innebörden av de erbjudanden, som från statsrådets sida blivit gjorda, gåve stöd för den uppfattningen, att ett positivt resultat skulle kunna ernås på något andra grunder än dem som i propositionen angivas, men med bibehållande av ungefär samma kostnader för staten som av statsrådet blivit ifrågasatta.

Gjorda beräkningar giva vid handen, att för fyllande av landets sockerbehov intill den 1 november 1923 för innevarande år ej erfordras större betodling än omkring 12,000 har. Såväl från betodlingens synpunkt som för bättre tillgodoseende av det så viktiga behovet av ökade arbetstillfällen synes emellertid odlingens omfattning böra utsträckas till 20,000 har. Om så sker, kommer emellertid att den 1 november 1923 förefinnas ett sockerförråd motsvarande skörden från 6,000 à 7,000 har. Det synes oss rimligt, att betodlarna, genom ett efter världsmarknadspriset för socker rörligt pris på betorna, för denna del av odlingen övertaga huvuddelen av risken för sockerprisets förändringar, medan de å andra sidan för den övriga delen av 1922 års betskörd, som behöver tagas i anspråk för förbrukningen under nästa konsumtionsår, erhålla betalning efter ett fast grundpris av 3 kronor per deciton. Enligt vår mening borde härav kronor 1.50 per deciton ersättas av staten och 1.50 av bolagen. För betodlingens tryggande under 1922 borde alltså avtal träffas mellan Kungl. Maj:t och sockerbolagen om odling av intill 20,000 har på villkor, att odlarna tillförsäkras ett fast grundpris av 3 kronor per deciton för två tredjedelar av skörden, medan för den tredje tredjedelen betalning utgår enligt Svenska Sockerfabriksbolagets novembererbjudande eller andra grunder varom överenskommelse mellan odlarna och bolagen kan ske. Mot ett sådant åtagande från bolagens sida skulle staten påtagga sig att till bolagen betala 1.50 per deciton för två tredjedelar av den av bolagen inköpta betskörden från högst 20,000 har.

Antagligen kommer en begränsning av odlingen till två tredjedelar

av den normala att medföra en motsvarande inskränkning i driften av råsockerfabrikerna, som icke rationellt låter sig genomföra utan att driften vid vissa fabriker nedlägges. Kungl. Maj:t synes böra tillkomma att i samråd med bolagen bestämma omfattningen härav med tagen hänsyn såväl till driftens ekonomiska ordnande som betodlarnas berättigade krav. Det kan emellertid härvid ej undgås, att odlare inom områden till fabriker, där driften inställes, oförskyllt komma i ett sämre läge med avseende på fraktkostnaderna än de, som bo inom området för fabrik, som hålles i gång. För reglering härav synes oss en fraktutjämning eller fraktlinndring böra komma till stånd.

I den mån åtgärder från riksdagens sida erfordras för genomförande av en plan för sockerbetsodlingens tryggande 1922 i huvudsaklig överensstämmelse med här antydda grunder, lärer vederbörande utskott, dit denna vår motion remitteras, äga att därtill taga initiativ. Nödiga medel härtill torde lämpligen kunna beredas genom utnyttjande även härför av den i propositionen nr 178 föreslagna förordningen om fortsatt införselmonopol och fastställande av högsta pris å socker, eventuellt genom förlängning av tiden för dess giltighet.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa, att riksdagen ville besluta

att antaga det som bilaga till Kungl. Maj:ts proposition nr 178 fogade förslag till förordning;

att medgiva Kungl. Maj:t befogenhet *dels* att, därest förhållandena därtill föranleda, upphäva förordningen före den 30 juni 1923, *dels* att, därest avtal i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan angivna grunder träffas mellan Kungl. Maj:t och sockerbolagen, förlänga giltigheten av samma förordning i den mån så erfordras för att bereda statsverket inkomster motsvarande de utgifter, som komma att påvila staten på grund av nämnda avtal.»

På förslag av Kungl. Maj:t hava vid lagtima riksdagarna ett vart av åren 1917—1921 åtgärder vidtagits i syfte att genom en tillräckligt omfattande inhemsk betodling säkerställa tillgången å socker för nästföljande konsumtionsår, varmed avsetts en tidrymd från och med den 1 november det ena året till och med den 31 oktober det påföljande året. Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut härutinnan åren 1919, 1920 och 1921 innefattade, att staten iklädde sig garanti för, bland annat, de båda inhemska sockerbolagens av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp

Utskottet.
Historik.

och förädling av respektive års betskörd. För att förebygga att statsverket på grund av nämnda garanti finge vidkännas utgifter, måste staten beredas möjlighet att reglera importen av och därmed de inhemska priserna å socker. Detta har ernåtts genom införselmonopol å socker, innefattande bestämmelse, att socker icke må — utom i vissa undantagsfall — till riket införas av annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överlåter sådan rätt. Detta monopol avser sålunda att utestänga billigare utländskt socker, till dess statens garantiförbindelser uppfyllts. I samband med beslut om importmonopol har Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att fastställa högsta pris å socker.

Propositionen.

Den, i enlighet med 1921 års riksdags beslut i ämnet, den 24 mars samma år utfärdade förordningen angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker gäller, med viss ändring, tills vidare till och med den 31 oktober 1922. Genom den föreliggande propositionen begär nu Kungl. Maj:t, utan att framlägga förslag till någon förlängning av statsgarantin gent emot sockerbolagen, riksdagens medgivande till fortsatt tillämpning av nämnda monopolförordning tills vidare till och med den 30 juni 1923.

Till det vid förevarande proposition fogade statsrådsprotokollet har chefen för jordbruksdepartementet åberopat en av tillkallade sockersakkunniga förebragt utredning, enligt vilken en stor kvantitet socker komme att kvarligga osåld hos bolagen den 31 oktober 1922, då nu gällande importmonopol upphör. Vidare har departementschefen anfört, bland annat, följande. En förlängning av importförbudet även för tid efter den 31 oktober 1922 syntes kunna undvikas allenast under den förutsättning, att intill samma tid kunde uttagas ett sådant överpris å socker, att med full säkerhet kunde beräknas att därigenom få täckning för väntat underpris å då ännu osålt socker. Att för sådant ändamål höja sockerpriset syntes departementschefen icke kunna komma ifråga. Frånsett olämpligheten överhuvud taget av att i nuvarande läge fördyra varan, skulle nämligen — med hänsyn till storleken av den kvantitet socker, som beräknades osåld den 31 oktober 1922, och möjligheten av ytterligare fall å världsmarknadspriset — staten kunna säkerställas för förlust endast genom en så väsentlig höjning av sockerpriset, att den syntes departementschefen icke kunna ifrågasättas. Departementschefen funne sålunda en förlängning av importförbudet ofrånkomlig. Såsom vid flera föregående tillfällen framhållits, måste staten, då de svenska sockerbolagen genom införselbud befriades från konkurrens, genom maximipris reglera sockerpriset, så att det för kon-

sumenterna ej bleve högre, än som erfordrades för statens skyddande från förlust på grund av garantierna. Den rätt, som i nuvarande importmonopolförordning tillades Kungl. Maj:t i fråga om åsättande av maximipris å socker, borde alltså jämväl bibehållas.

Vad Kungl. Maj:ts proposition innehåller i fråga om tiden för införselmonopolets förlängning, eller att detsamma skall äga tillämpning tillsvidare till och med den 30 juni 1923, överensstämmer med vad sockersakkunniga i sådant hänseende ifrågasatt. I denna fråga hade de sakkunniga, på sätt framgår av statsrådsprotokollet i ämnet, velat

»understryka, att med importmonopolförfattningens förlängning till den 1 juli 1923 ingalunda följde nödvändigheten av författningens bibehållande och än mindre givetvis upprätthållandet av nuvarande sockerpriser till denna tidpunkt. Men i Kungl. Maj:ts hand borde ligga möjlighet dels att på sätt Kungl. Maj:t funne lämpligt på kortare eller längre tid av konsumtionen uttaga för garantins avveckling nödiga medel dels, och framför allt, att, i händelse garantin ej tidigare genom skälig överenskommelse med sockerbolagen kunde komma att avvecklas, bestämna sockerprisen, ända till dess sockret av 1921 års skörd vore försålt.»

Beträffande den för propositionen i övrigt anförda motiveringen får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Den garanti, som staten genom tidigare beslut iklätt sig gent emot sockerbolagen, kräver, med hänsyn till den beräknade sockerbehållningen vid det pågående konsumtionsårets slut och då någon höjning av sockerpriset uppenbarligen icke bör ifrågakomma, med nödvändighet, att importmonopolet och i samband därmed befogenheten för Kungl. Maj:t att åsätta högsta pris å socker erhålla förlängd giltighet. Beträffande den av Kungl. Maj:t föreslagna tiden för förlängningen har utskottet icke haft något att erinra.

Utskottets
yttrande.

De ovannämnda motionerna, nr 151 i första kammaren och nr 290 i andra kammaren, åsyfta, att genom avtal mellan Kungl. Maj:t och sockerbolagen de senare skulle tillförsäkras ett visst bidrag för inköp av betor under innevarande år samt att giltigheten av importmonopolförordningen skulle förlängas, i den mån detta erfordrades för att avtalets fullgörande icke måtte åsamka statsverket utgifter.

Motionerna.

I avseende å vad sålunda föreslagits vill utskottet, som i fråga om den av motionärerna anförda motiveringen hänvisar till motionerna, erinra, att innevarande riksdag redan fattat beslut i anledning av vissa förslag, åsyftande att bereda sockerproduktionen särskilt stöd från statens

Innevarande
riksdags
tidigare
beslut i
liknande
fråga.

sida även beträffande 1922 års betskörd. I olika motioner hade nämligen förslag väckts, dels att de nuvarande tullsatserna för socker skulle under nästa konsumtionsår ersättas av i visst förhållande till importpriset glidande tullsatser, dels att den nuvarande statsgarantin måtte förlängas att gälla även 1922 års betskörd. Sissnämnda motioner behandlades av sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott. Efter att hava påvisat, hurusom med hänsyn till det beräknade stora överskottet av socker vid innevarande konsumtionsårs slut, eventuella statsåtgärder icke rimligen kunde inriktas på annat och mera än att främja en betodling av relativt ringa omfattning, anförde sammansatta utskottet (utlåtande nr 1), bland annat, följande:

»Vid bedömande av spørsmålet, huruvida det må vara påkallat att söka utfinna ett sätt att genom statsåtgärder av den begränsade räckvidd, som överhuvud kan nu ifrågasättas, stödja sockerproduktionen, har utskottet till en början beaktat, att sådana åtgärder med all sannolikhet skulle medföra högre sockerpriser än dem, som eljest skulle vara gällande på den inhemska marknaden, och därmed i sin mån motverka det önskvärda nedbringandet av levnadskostnaderna. Vidare har utskottet ansett sig böra taga hänsyn till, att sockerproduktionen under de gångna, för många andra näringar brydsamma och förlustbringande krisåren på grund av åtnjutet stöd genom extraordinära anordningar från statens sida haft säkra och avsevärda inkomster, varför det ur samhällets synpunkt icke lär vara oskäligt, om sockerproduktionen nu får räkna med vissa risker. Slutligen har utskottet, då sådant särskilt skydd åt sockerproduktionen förr eller senare måste upphöra, ansett förhållandena vid innevarande konsumtionsårs utgång såväl ur konsumenternas som ur sockerproducenternas synpunkt särskilt lämpade för att låta sockerproduktionens särställning upphöra. Det betydande sockeröverskottet utsluter nämligen å ena sidan, praktiskt taget, risken av brist under nästa konsumtionsår och innebär å andra sidan, att såväl betodlarnas som industrins ekonomiska risk beträffande 1922 års betskörd är relativt ringa, i synnerhet som det ingalunda är osannolikt, att världsmarknadspriset på socker, vilket nu är abnormt lågt, vid tiden för skördens försäljning kan vara avsevärt högre än det nuvarande.»

På sålunda och i övrigt anförda skäl hemställde sammansatta utskottet, att de omförmälda motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Utlåtandet godkändes av riksdagens båda kamrar.

Utskottets
yttrande.

På sätt framgår av det ovan anförda avse de nu föreliggande motionerna i likhet med ett av de berörda förslag, över vilka samman-

satta bevillnings- och jordbruksutskottet yttrat sig, att staten måtte lämna sockerbolagen visst understöd för 1922 års inköp av betor. De ovan återgivna principiella skäl, på vilka sammansatta utskottets hemställan och riksdagens beslut voro grundade, hava full giltighet även gent emot det nu föreliggande förslaget. Åtgärder i dess syfte skulle således innebära ett frånträdande av en av innevarande års riksdag redan intagen ståndpunkt.

Bevillningsutskottet, som fullt ansluter sig till den uppfattning, åt vilken nämnda sammansatta utskott givit uttryck, har i likhet med vad bevillningsutskottet tidigare i skilda betänkanden anfört i anledning av väckta motioner, avseende tullbeskattningen av vissa animaliska jordbruksprodukter och vissa slag av spannmål, velat särskilt framhålla vikten av att under nuvarande förhållanden icke utan särskilt tvingande skäl vidtaga någon åtgärd, som är ägnad att öka levnadskostnaderna.

Vid det förhållande att, enligt vad upplyst blivit, beslut i den genom förevarande motioner väckta frågan bör vara av riksdagen fattat före påskferiernas början, för att eventuella åtgärder i deras syfte skola kunna få åsyftad verkan, har utskottet, för att påskynda ärendets behandling, velat inskränka sig till att giva ovanstående kortfattade avfattning av de skäl, som föranlett utskottet att avstyrka bifall till motionerna, i vad de avvika från propositionen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 178 samt till vad i motionerna I: 151 av herr Sederholm m. fl. och II: 290 av herr Jönsson i Fridhill m. fl. härmed överensstämmande föreslagits,

a) antaga ovan införda förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker;

b) medgiva Kungl. Maj:t befoget att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 30 juni 1923; samt

2) att vad i motionerna I: 151 av herr Seder-

Bevillningsutskottets betänkande Nr 24.

holm m. fl. och II:290 av herr Jönsson i Fridbill m. fl. i övrigt föreslagits icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 april 1922.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, friherre Fleming, Gustaf Nilsson, K. A. Nilson, Wigforss, Rosén, Björnsson, Boman, Rune, Bårg i Katrineholm, Jönsson i Boa, Johansson i Kullersta, Lithander, Johansson i Kälkebo, Olsson i Ramsta, Henrikson, Heyman *, Ericsson i Oberga, Uddenberg i Karlskoga * och Lövgren i Nyborg.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservationer:

vid punkten 2):

av herrar friherre *Fleming*, *Boman*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Henrikson* och *Heyman*, vilka yrkat bifall till motionerna I:151 och II:290;

mot vissa delar av motiveringen:

av herrar *Johansson* i Kälkebo och *Ericsson* i Oberga.